

UNIVERSITY OF
EASTERN FINLAND

ALKUVOIMA-hankkeen kuntatilaisuus

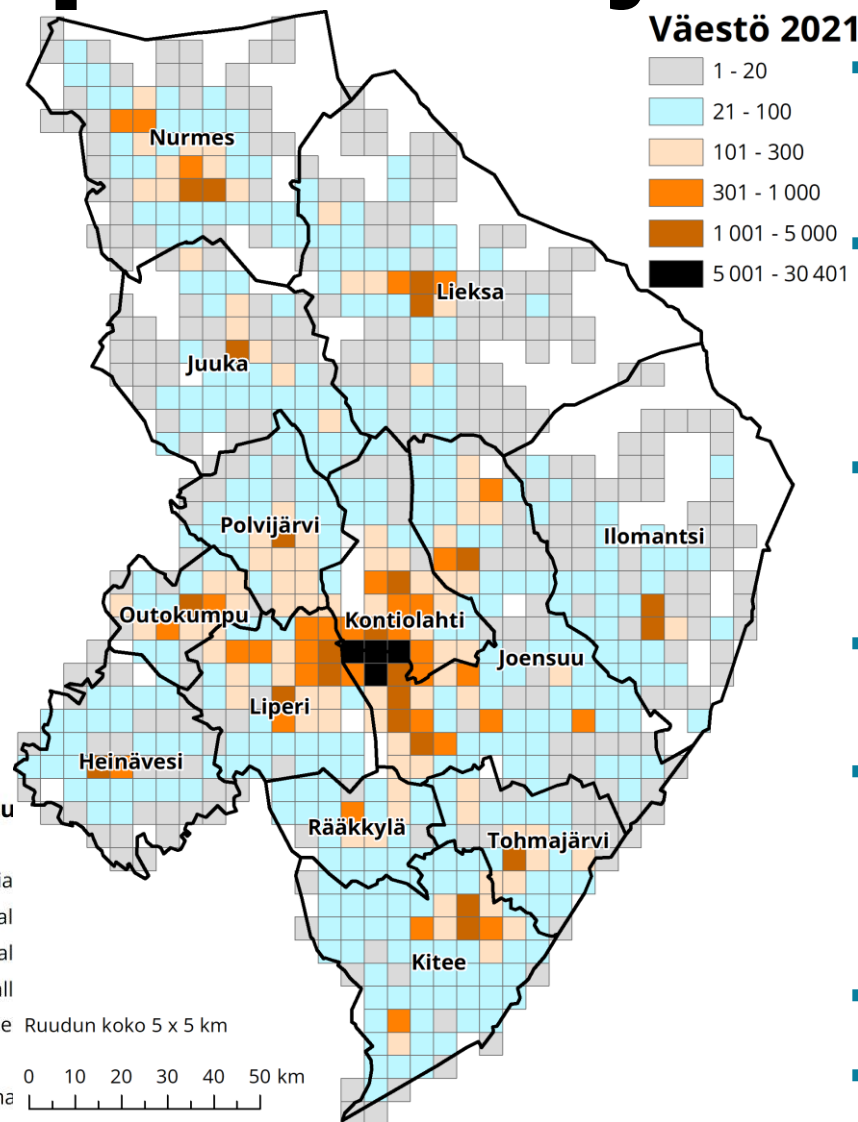
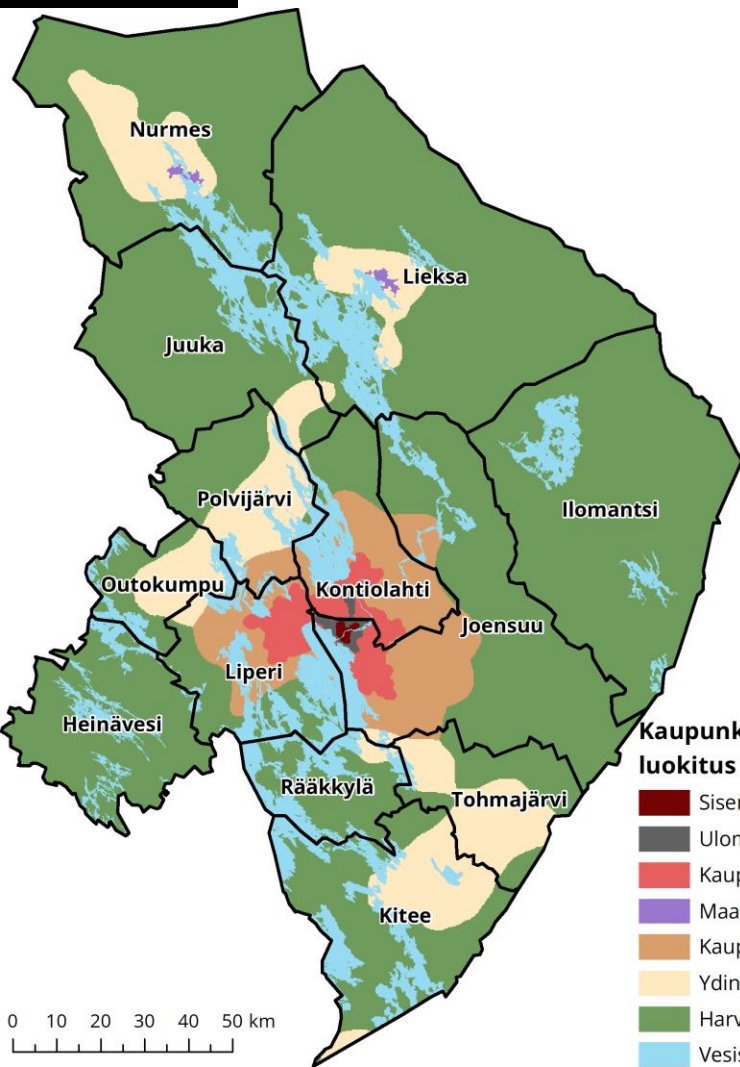
Heinävesi 15.5.2023

**Alue- ja kuntatutkimuskeskus SPATiA
Karelia ammattikorkeakoulu**

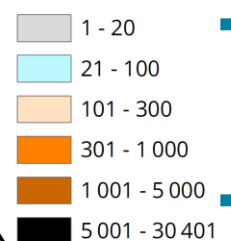

Toimintaympäristö Pohjois-Karjalassa

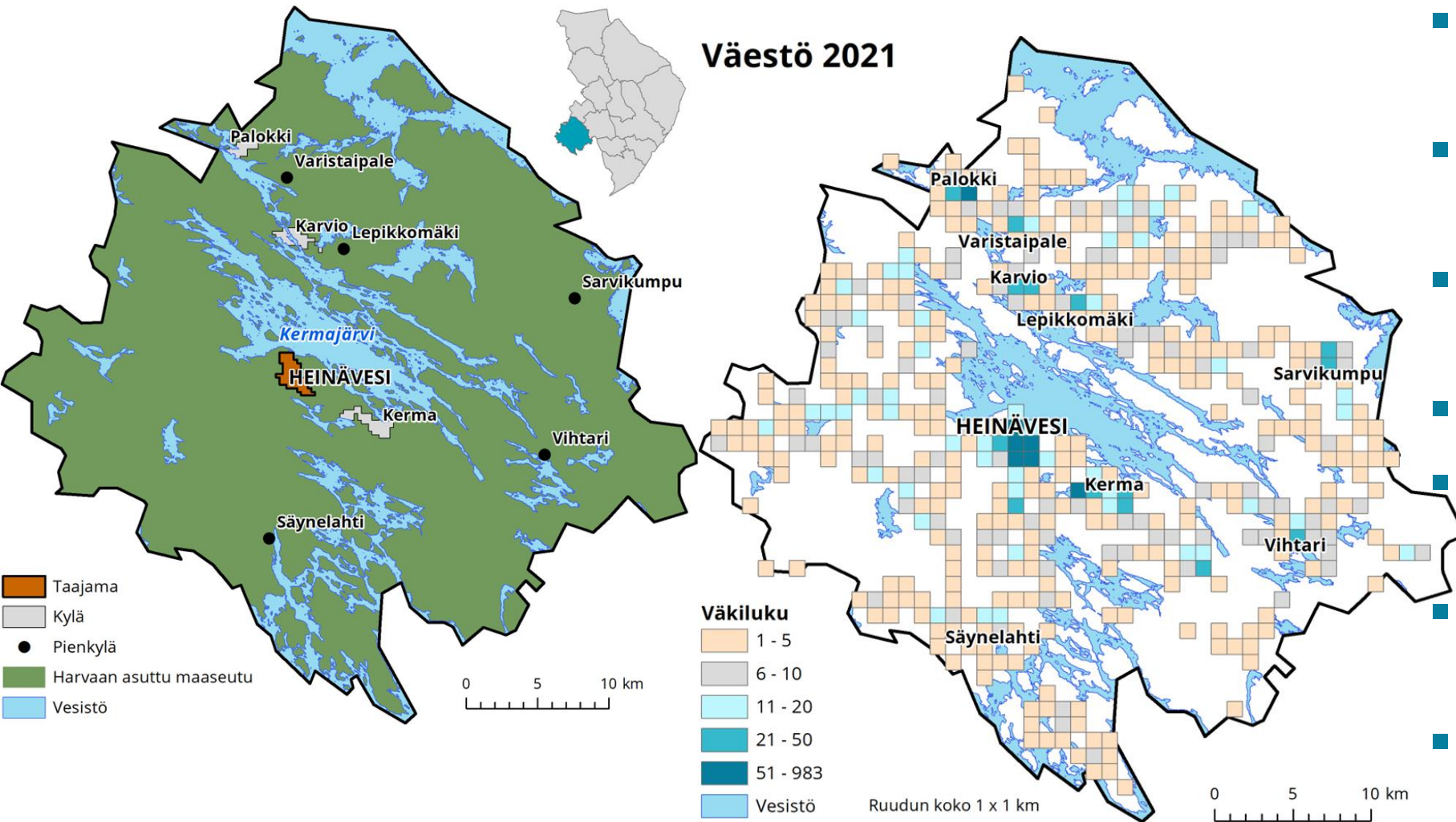
Väestö 2021

- Suomen ympäristökeskuksen kaupunki-maaseutuluokituksessa Joensuu on Pohjois-Karjalan ainoa kaupunki.
- Kaupunkialuetta ympäröivät kehysalue ja kaupungin läheinen maaseutu, jotka ovat kiinteässä yhteydessä keskuskaupunkiin.
- Ydinmaaseudulla asutus on tiheämpää ja elinkeinorakenne monipuolisempi kuin harvaan asutulla maaseudulla.
- Maaseudun paikalliskeskukset ovat työssäkäynnin ja palvelujen keskuksia.
- Maakunnan väestö on keskittynyt Joensuuhun ja sen lähiympäristöön ml. kaupungin läheinen maaseutu (98 400 hlö, 61 % väestöstä vuonna 2021).
- Maaseutualueilla asui 63 000 hlö, 39 %.
- Väestö on keskittynyt taajamiin ja niiden ympäristöön. Maakunnan taajama-aste 73 %.

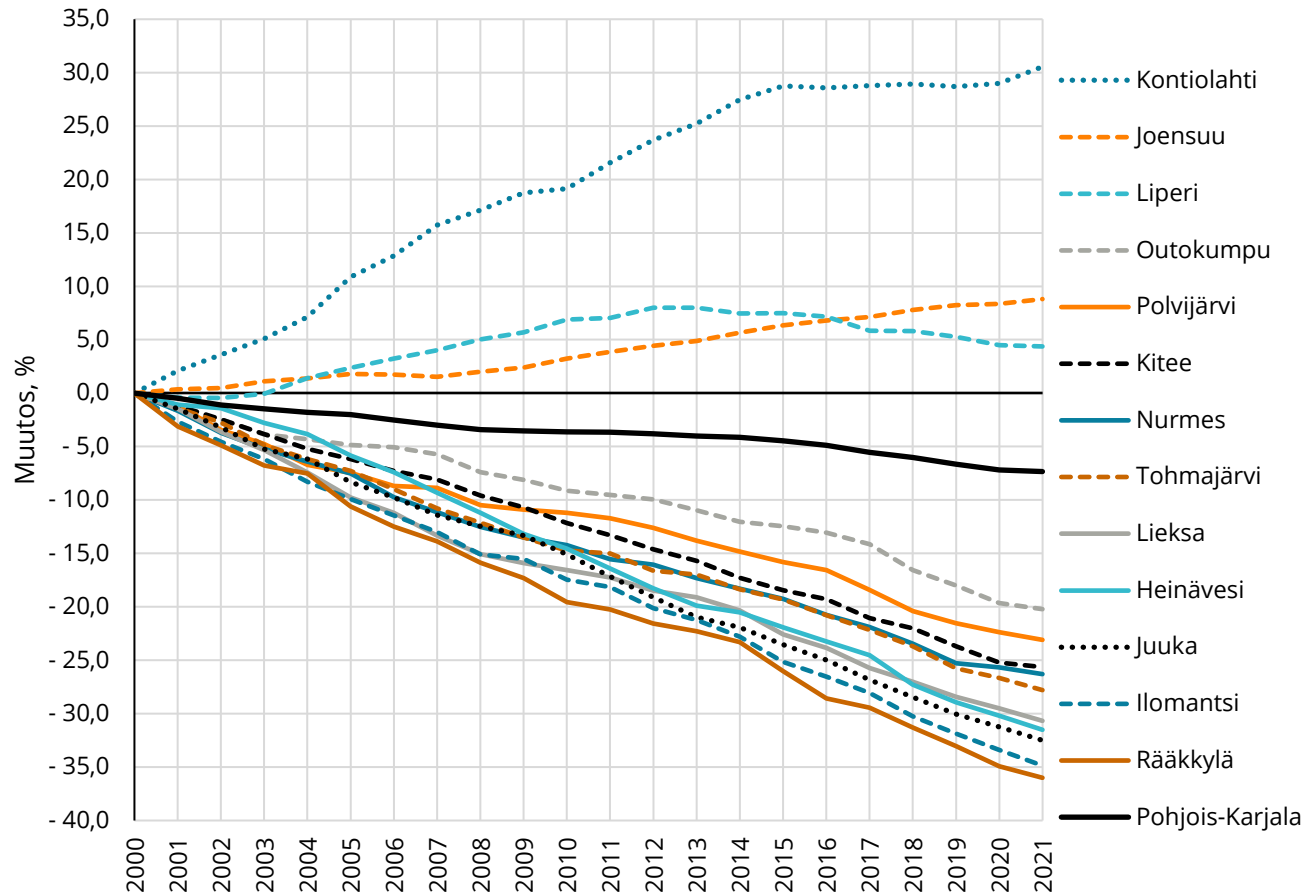
Toimintaympäristö Heinävedellä

- 3 100 asukasta (v.2021)
- Koko kunta harvaan asuttua maaseutua.
- Kirkonkylä ainoa taajama (1300 as.)
- Taajama-aste: 43 %
- Asutus muuten harvaa ja hajanaista
- Reuna-alueilla asumattomia alueita
- Vesistökierrot pidentävät asiointimatkoja

Pohjois-Karjalan kuntien suhteellinen väestönmuutos vuosina 2000–2021

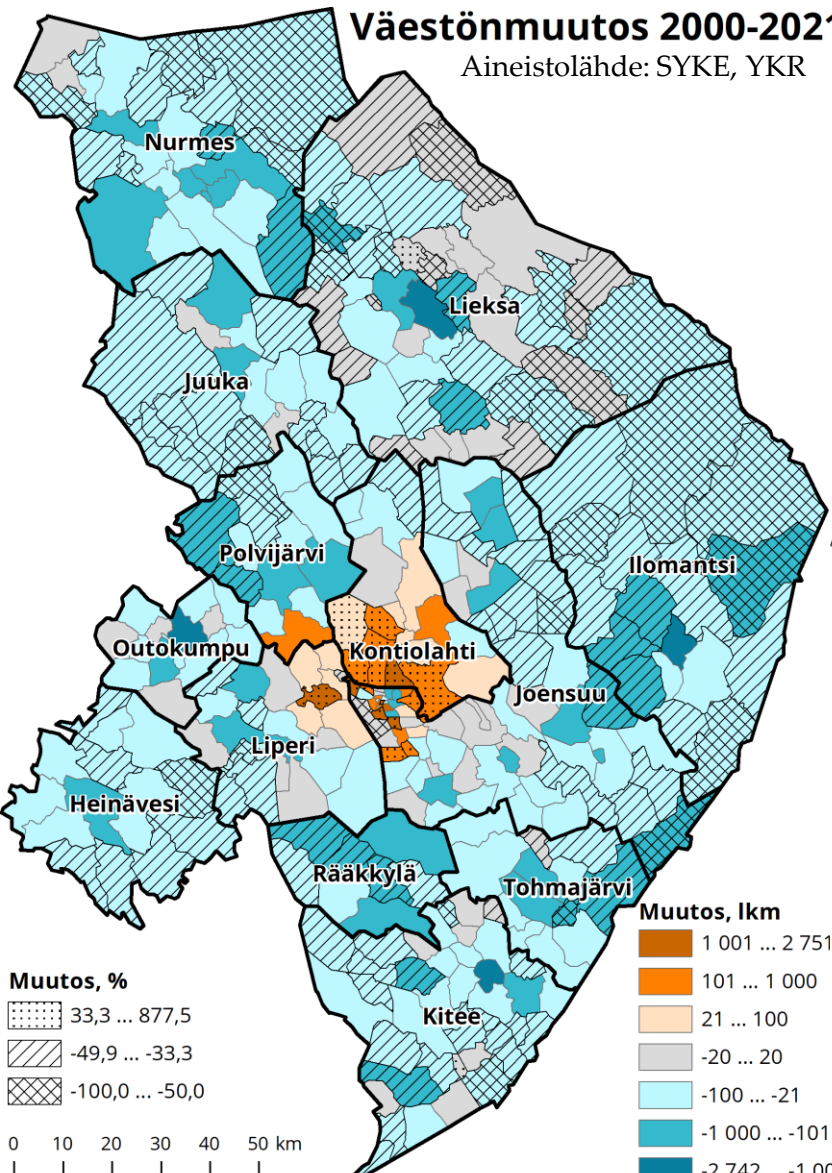

Lähde: Tilastokeskus, Väestörakenne

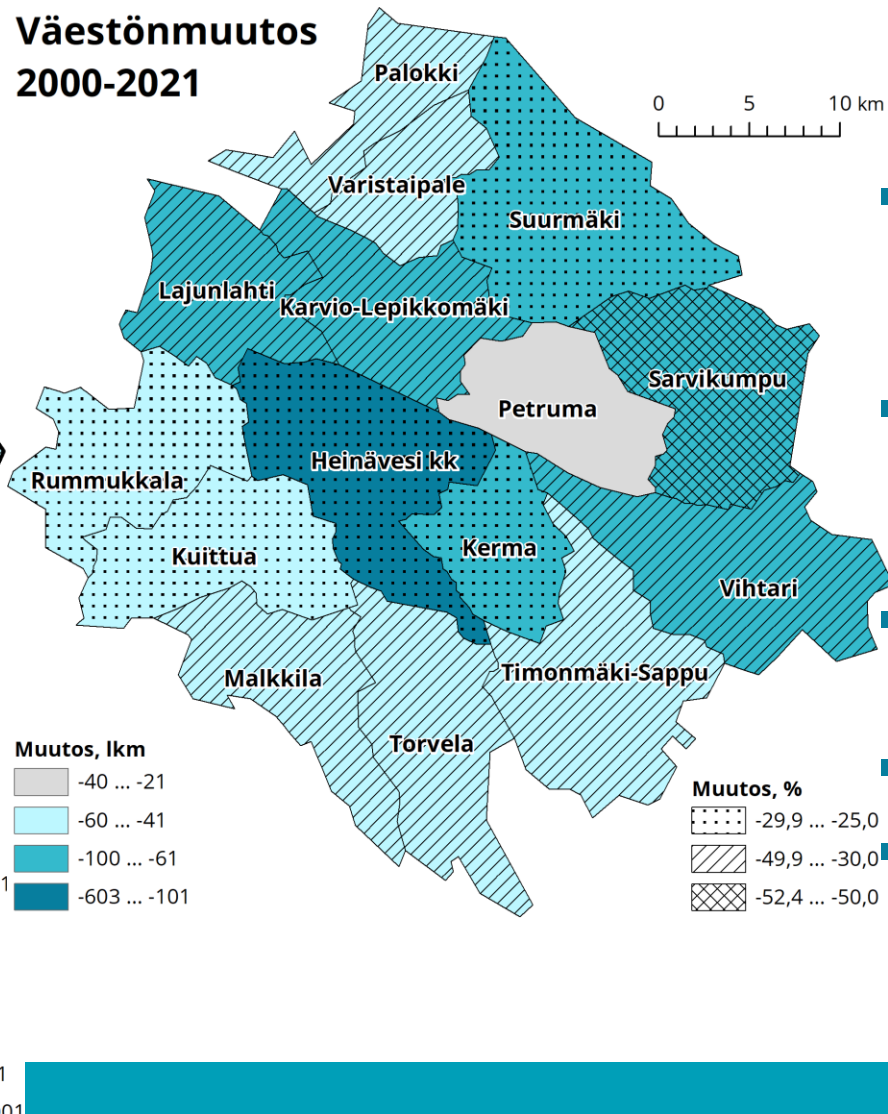
- Väestömäärä kasvoi Joensuun kaupunkiseudulla. Eniten väestömäärä kasvoi Kontiolahdella.
- Väestö väheni eniten harvaan asutun maaseudun kunnissa (5 kuntaa, ml. Heinävesi).
- Seuraavaksi eniten väestö vähentyi ydinmaaseudun kunnissa (5 kuntaa).

Pohjois-Karjalan ja Heinäveden väestömäärän muutokset tilastoalueittain vuosina 2000–2021

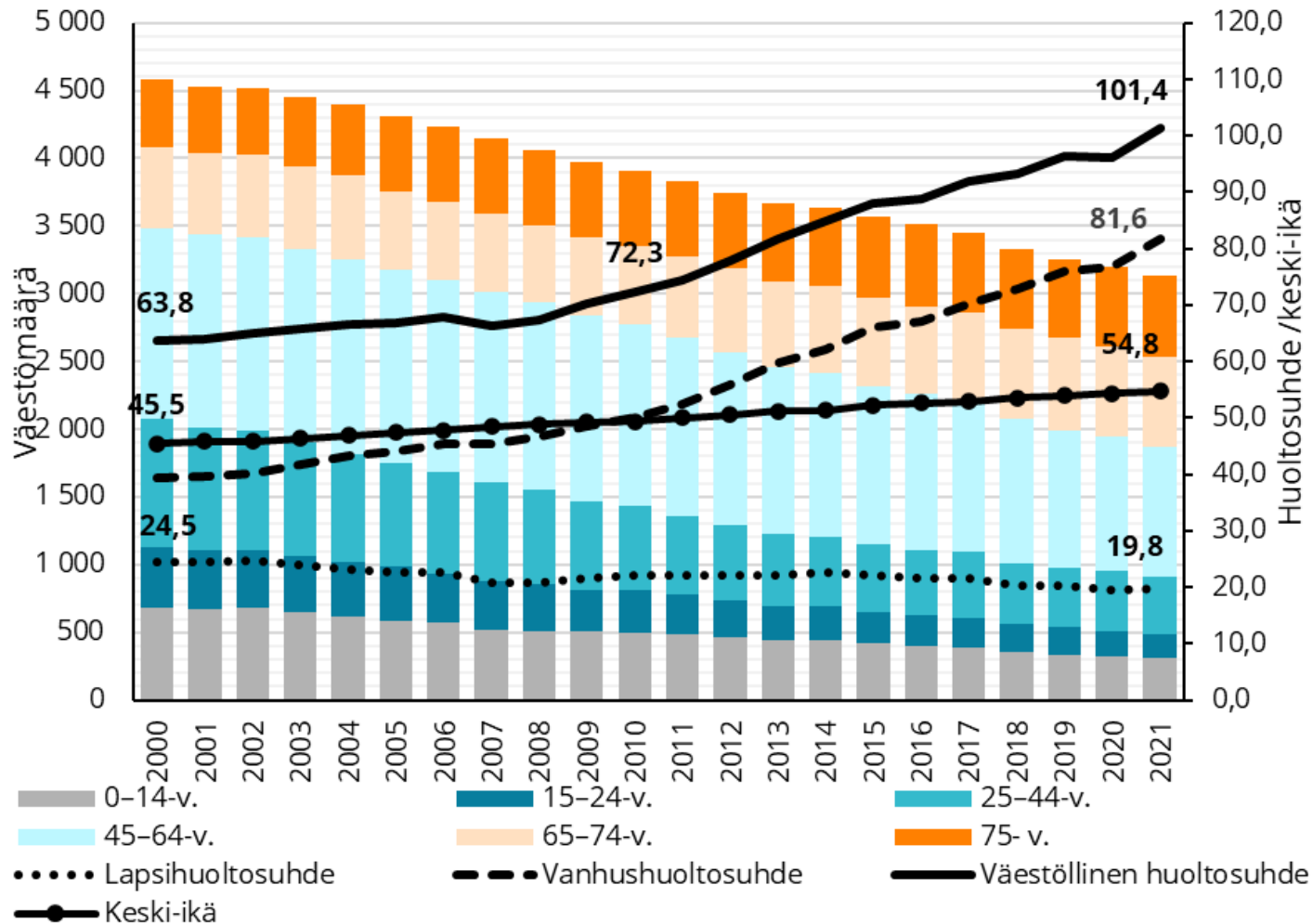
Väestönmuutos 2000-2021

- Väestömäärä kasvoi Joensuun ympäristössä, muualla väki väheni.
- Väestö väheni lukumääräisesti eniten maaseudun taajamissa.
- Suhteellisesti väestö väheni eniten kuntien reuna-alueilla.
- Heinäveden väki väheni 1440 hlö (-31 %).
- Kirkonkylä: -500; -27%
- Haja-asutusalueella muutokset pienempiä, mutta suhteellisesti suuria.

Väestö ikäryhmittäin, väestön keski-ikä ja huoltosuhteet

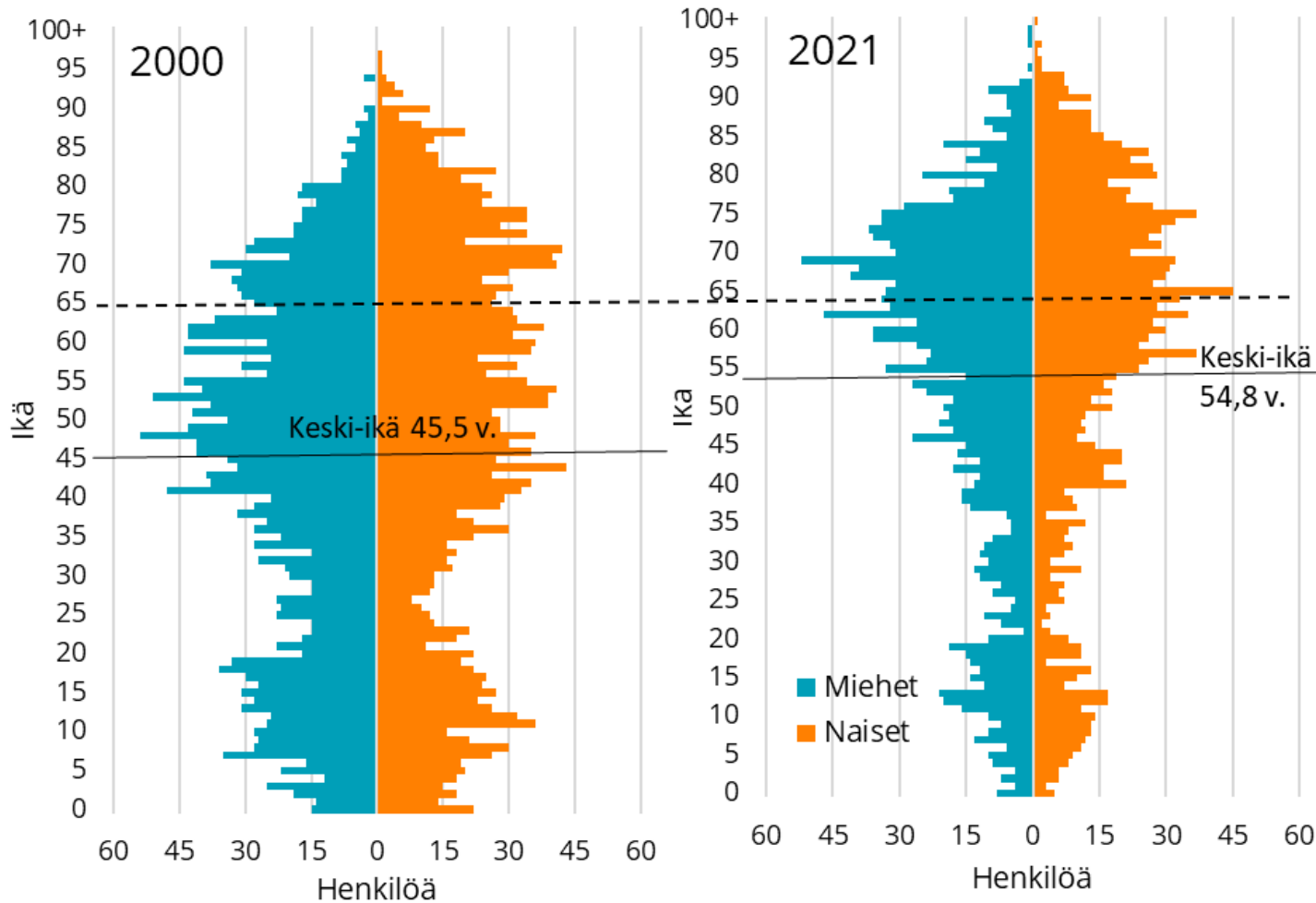
Lähde: Tilastokeskus, Väestörakenne

Muutokset 2000–2021

- Väestömäärä väheni lähes kolmanneksella (1 430 henkilöä).
- Keski-ikä nousi 45,5:sta 54,8:aan.
- 65 vuotta täyttäneiden osuus kasvoi 24 %:sta 41 %:iin.
- Väestöllinen huoltosuhde heikkeni 63,8:sta 101,4:ään.
- Taloudellinen huoltosuhde oli 212,7 vuonna 2020.

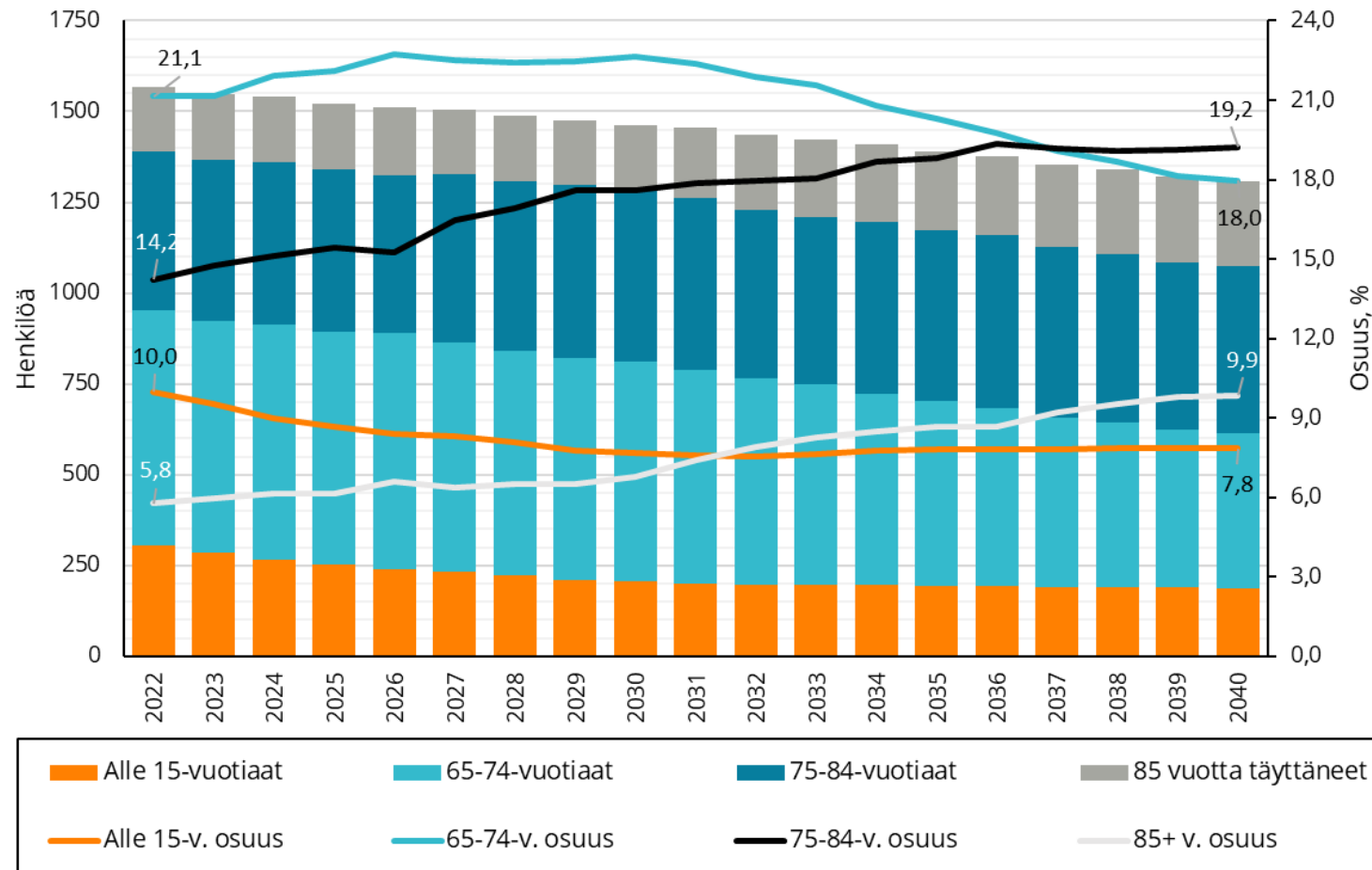
Väestömuutokset – väestön ikärakenne 2000 ja 2021

- Heinäveden väestö on ikääntynyt vuodesta 2000 vuoteen 2021.
- Alle 55-vuotiaiden ikäluokat ovat huomattavasti yli 55-vuotiaita pienemmät.
- Nuoria aikuisia oli vähän jo vuonna 2000 ja vuoteen 2021 mennessä myös lasten määrä vähentyi huomattavasti.

Palvelutarve muuttuu ikärakenteen muuttuessa

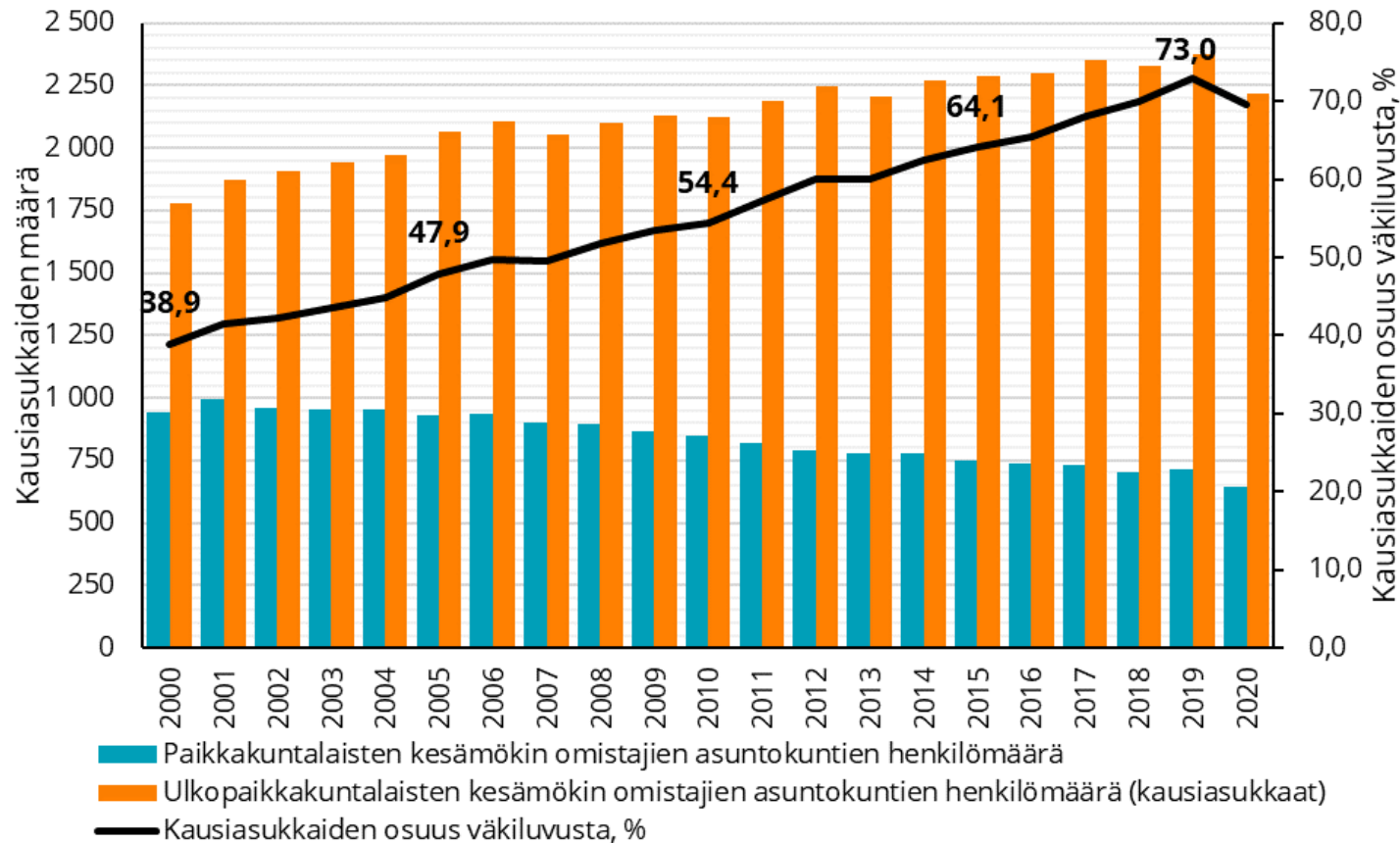

Väestöennuste vuoteen 2040 saakka

- Lasten määrän vähenemisen ennustetaan jatkuvan 2020-luvulla nopeana ja hidastuvan 2030-luvulla.
- Ikääntyneiden osuus väestöstä jatkaa kasvuaan 2030-luvun alkupuolelle saakka, jolloin 47 % on 65 vuotta täyttäneitä.
- 65–74-vuotiaiden määrä kääntyy laskuun 2030-luvulla. 75–84-vuotiaiden ja 85 vuotta täyttäneiden määrä ja osuudet kasvavat.
- Ikärakenteen muutos ja eliniän pidentyminen vaikuttavat palvelutarpeisiin.
- Palvelut on keskitetty kirkonkylään, joka on lähin palvelukeskus 88 % kuntalaisista.
- 70 % heinäveteläisistä asui enintään 15 min. automatkan etäisyydellä kirkonkylästä ja sen palveluista (mediaanietäisyys 6,5 min.)

Kausiasukkaiden merkitys ja palvelutarpeet kasvavat

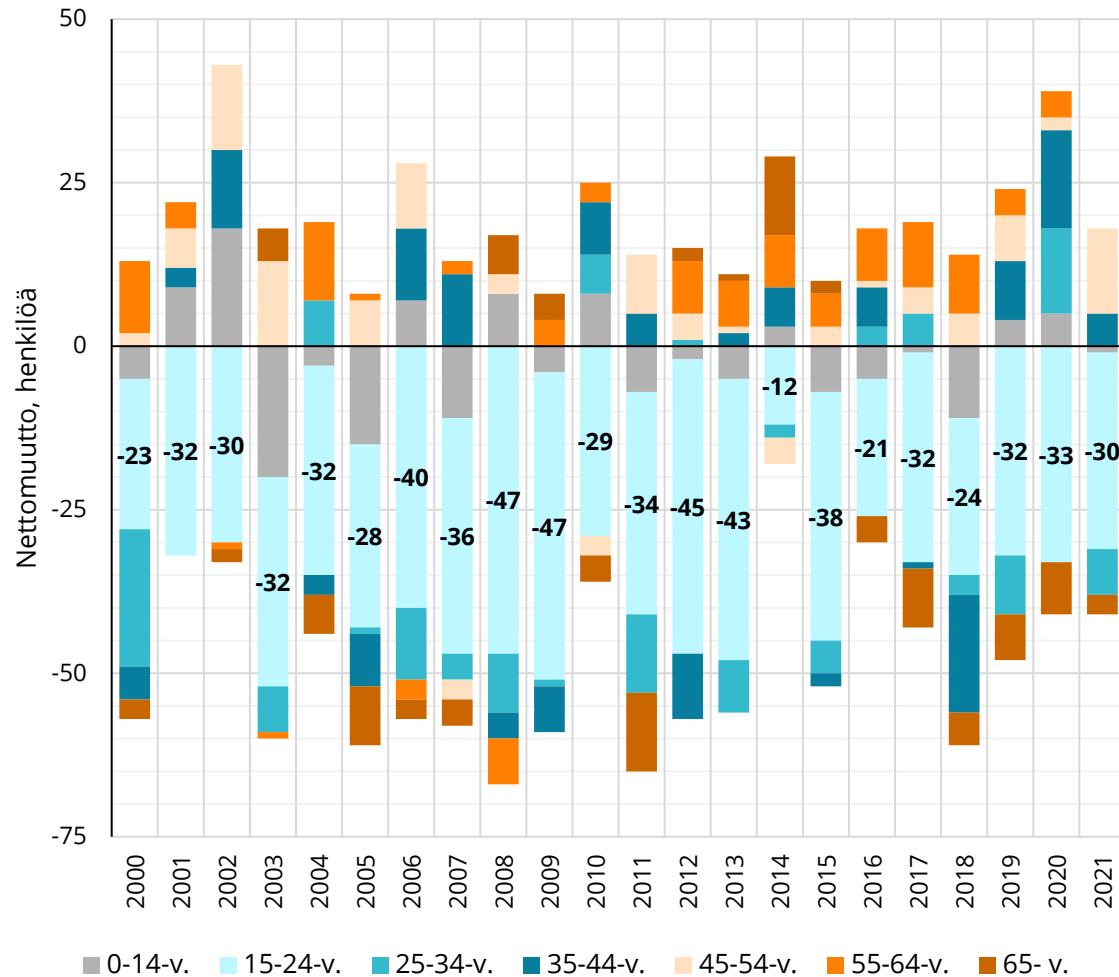

Muutokset vuosina 2000–2019

- Ulkopaikkakuntalaisten kausiasukkaiden määrä kasvoi noin 600 henkilöllä
- Ulkopaikkakuntalaisten omistamien kesämökkien määrä kasvoi 54 %:lla
- Heinäveden vakituiseen väestömäärään suhteutettuna kausiasukkaiden osuus kasvoi 39 %:sta 73 %:iin
- Kesämökkien määrä väheni vuonna 2020 tilastointitavan muutoksen takia.

Kuntien välinen nettomuutto ikäryhmittäin vuosina 2000–2021

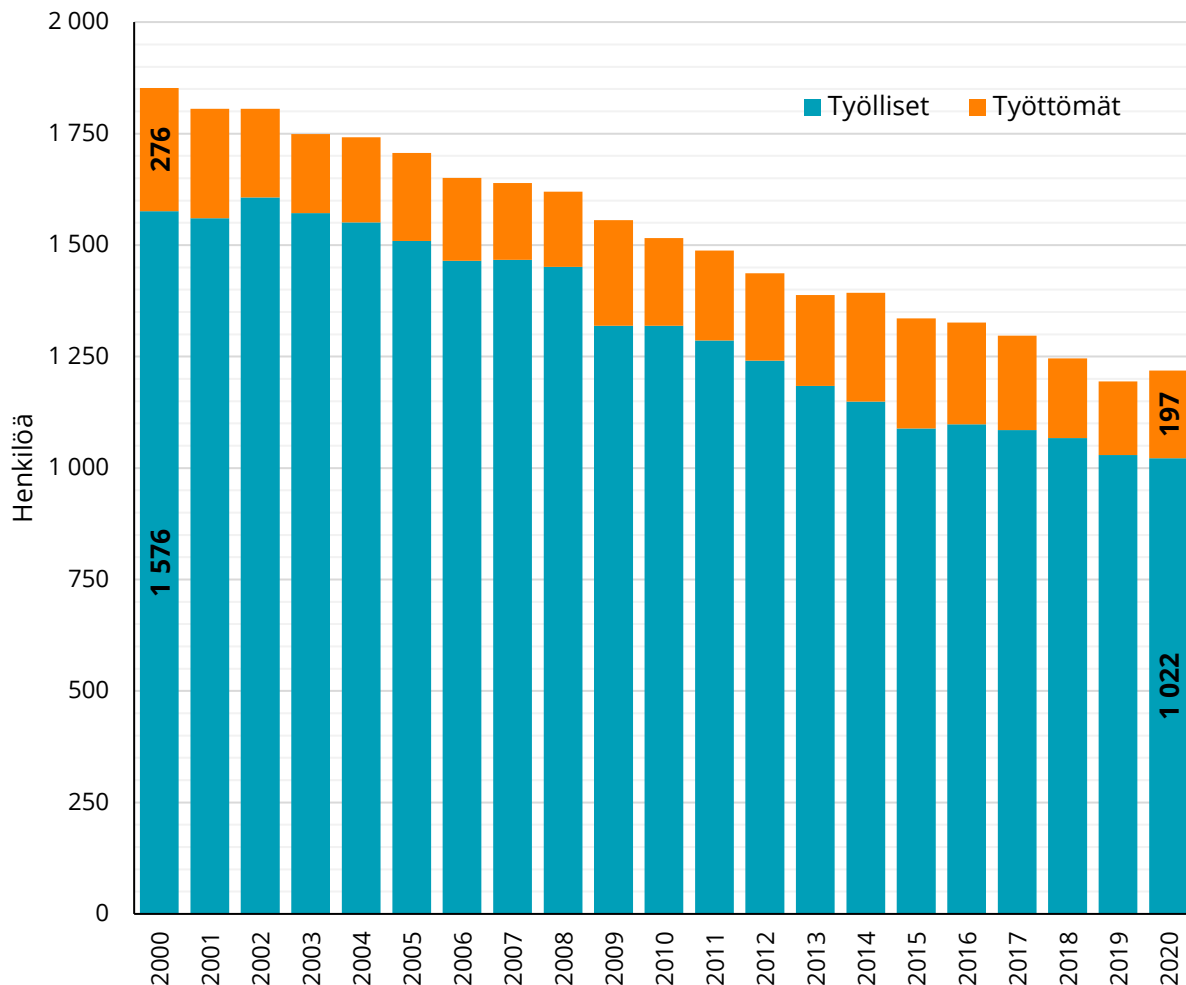

Muutokset 2000-2021

- Maan sisäisen muuton tulomuuttajia oli yli 3 400 ja lähtömuuttajia n. 4 100.
- Muuttotappio oli 650 henkilöä.
- Heinävesi sai muuttovoittoa 216 henkilöä (35–44 v. +35, 45–54 v. +93 ja 55–64 v. + 88)
- Kuntaan muutti 590 työllistä, 284 työtöntä, 269 eläkeläistä sekä 151 koululaista tai opiskelijaa.
- Tulomuuttajista 60 % muutti Etelä-Savosta, Pohjois-Savosta tai Pohjois-Karjalasta, muualta Suomesta 29 % ja pääkaupunkiseudulta 11 %.
- Lähtömuutto suuntautui samoille alueille, kuin mistä Heinävedelle muutettiin.

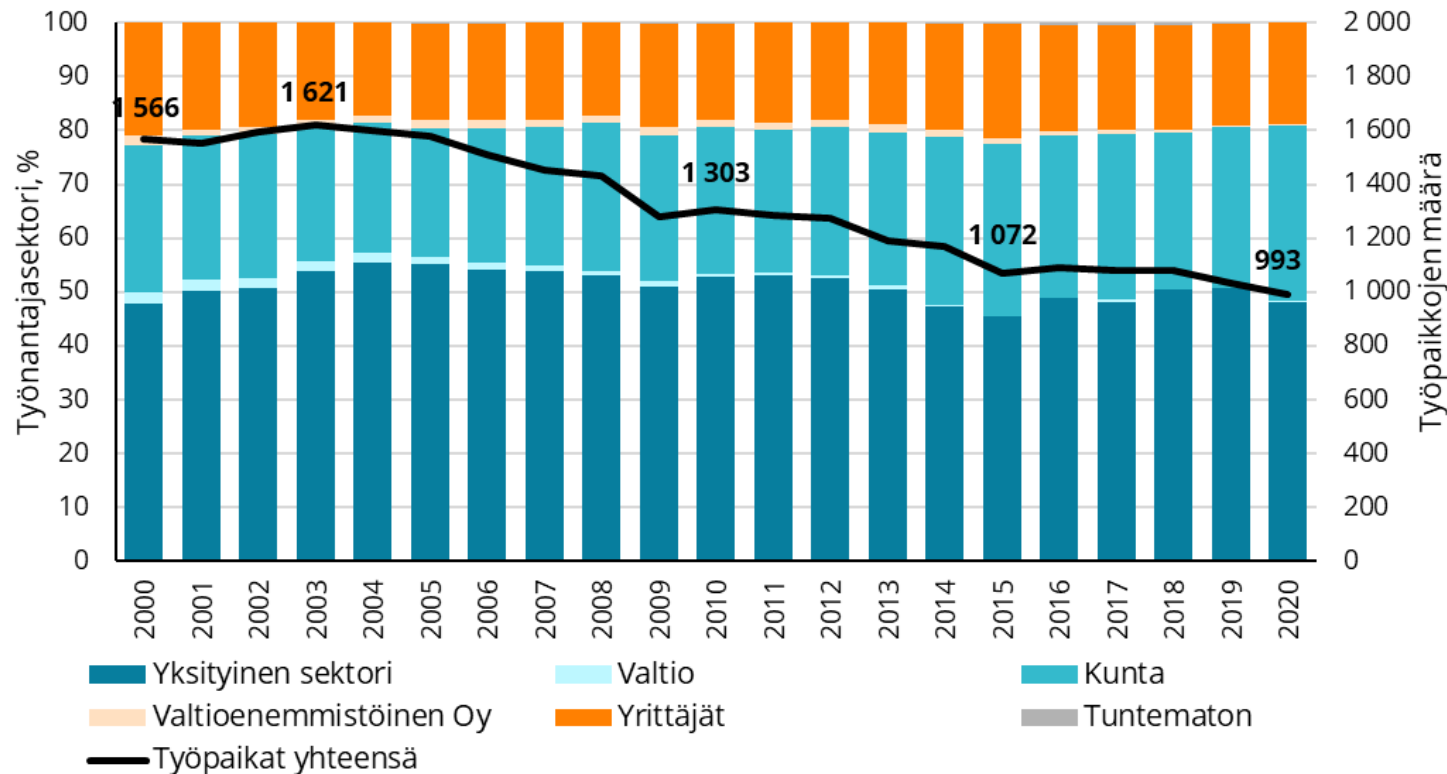
Työvoima (työlliset ja työttömät) 2000–2020

- Vuonna 2020 Heinävedellä asui 1 850 työvoimaan kuuluvaa henkilöä.
- Työvoiman määrä pienentyi vuodesta 2000 vuoteen 2020 630 henkilöllä (–34 %).
- Työllisten määrä vähentyi 35 %:lla ja työttömien 29 %:lla.
- Työllisistä 81 % oli palkansaajia, 7 % maa- ja metsätalousyrittäjiä ja 12 % muiden alojen yrittäjiä.

Työpaikkojen määrä ja työnantajasektorien osuudet (%) työpaikoista 2000–2021

Lähde: Tilastokeskus, Työssäkäynti

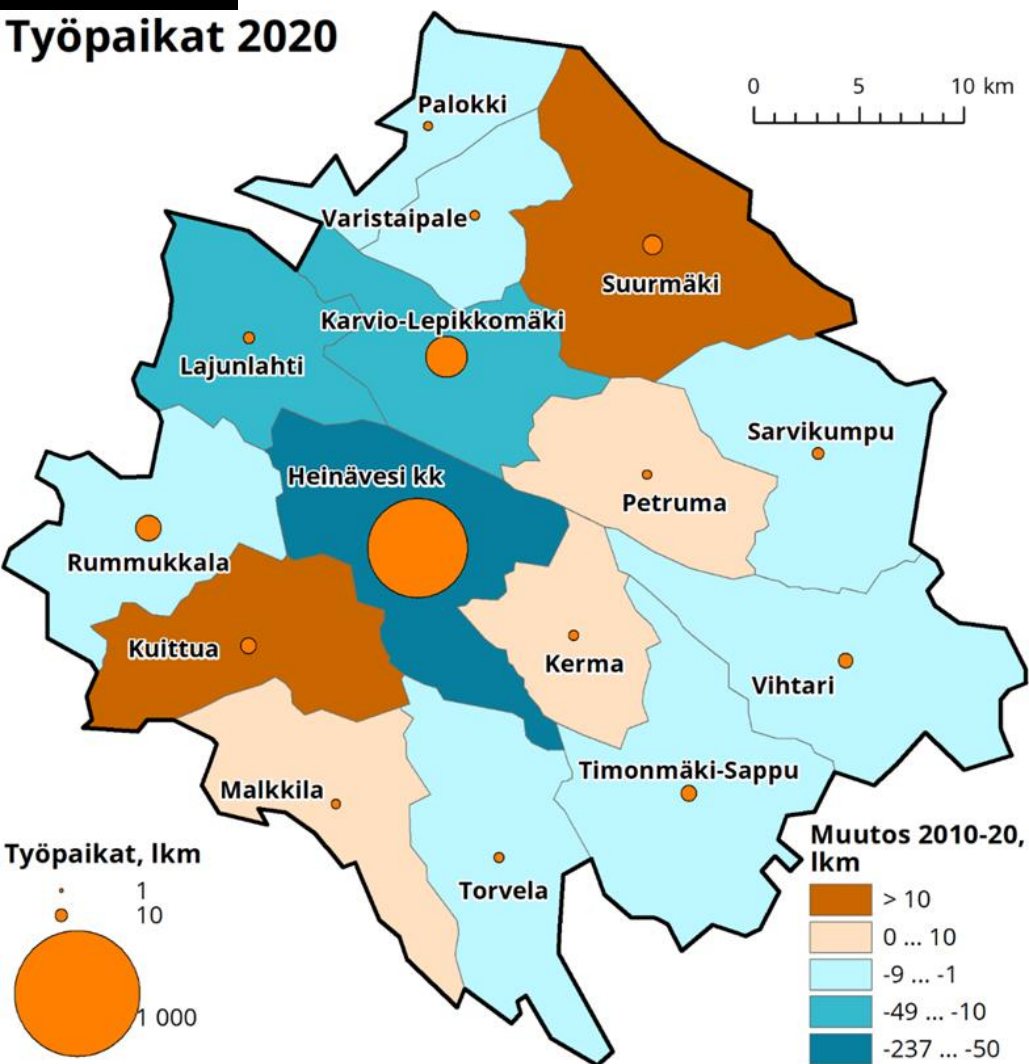
Muutokset 2000–2021

- Työpaikkojen määrä vähentyi yli kolmanneksella.
- Eniten työpaikkoja vähentyi yksityiseltä sektorilta (–272) ja kuntasektorilta (–160).
- Yrittäjien määrä vähentyi 140:llä.
- Naisia kuntasektorin työpaikoissa oli 80 %. Miehiä yksityisen sektorin työpaikoissa 54 % ja yrittäjistä 75 %.

Työpaikkojen sijainti 2020 sekä muutos 2010–2020

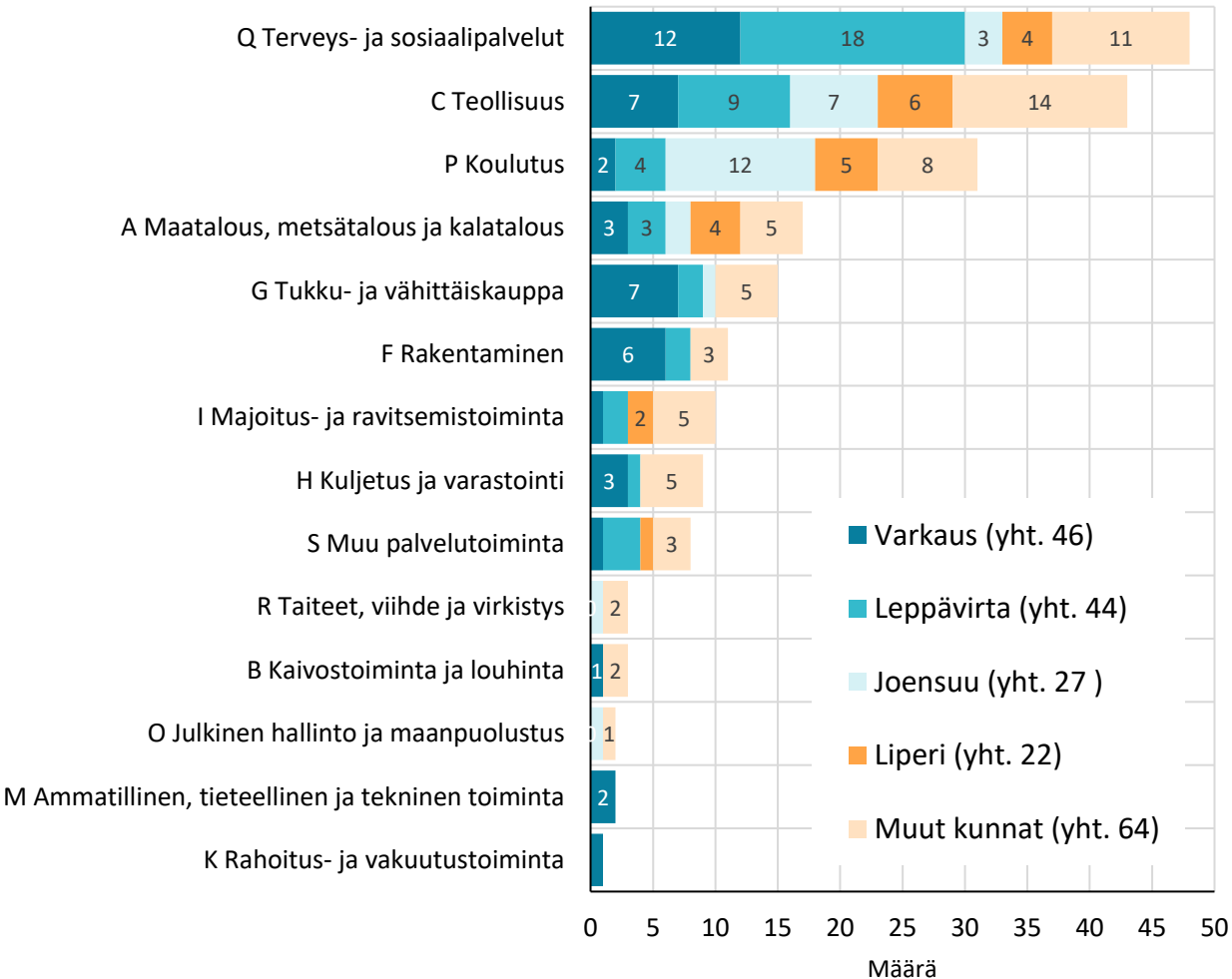
Työpaikat 2020

- Vuonna 2020 noin tuhannesta työpaikasta 64 % oli Heinäveden kirkonkylällä. Muita merkittäviä työpaikkakeskittymiä olivat Karvio-Lepikonmäki (11 %) ja Rummukkala (4 %).
- Vuosina 2010–2020 työpaikat vähenivät 310:llä (24 %). Valtaosa hävinneistä työpaikoista sijaitsi kirkonkylällä (237 työpaikkaa).
- Työpaikkojen määrä kasvoi Kuittualla ja Suurmäessä reilulla kymmenellä.

Heinävedellä muista kunnista työssäkäyvät 2020

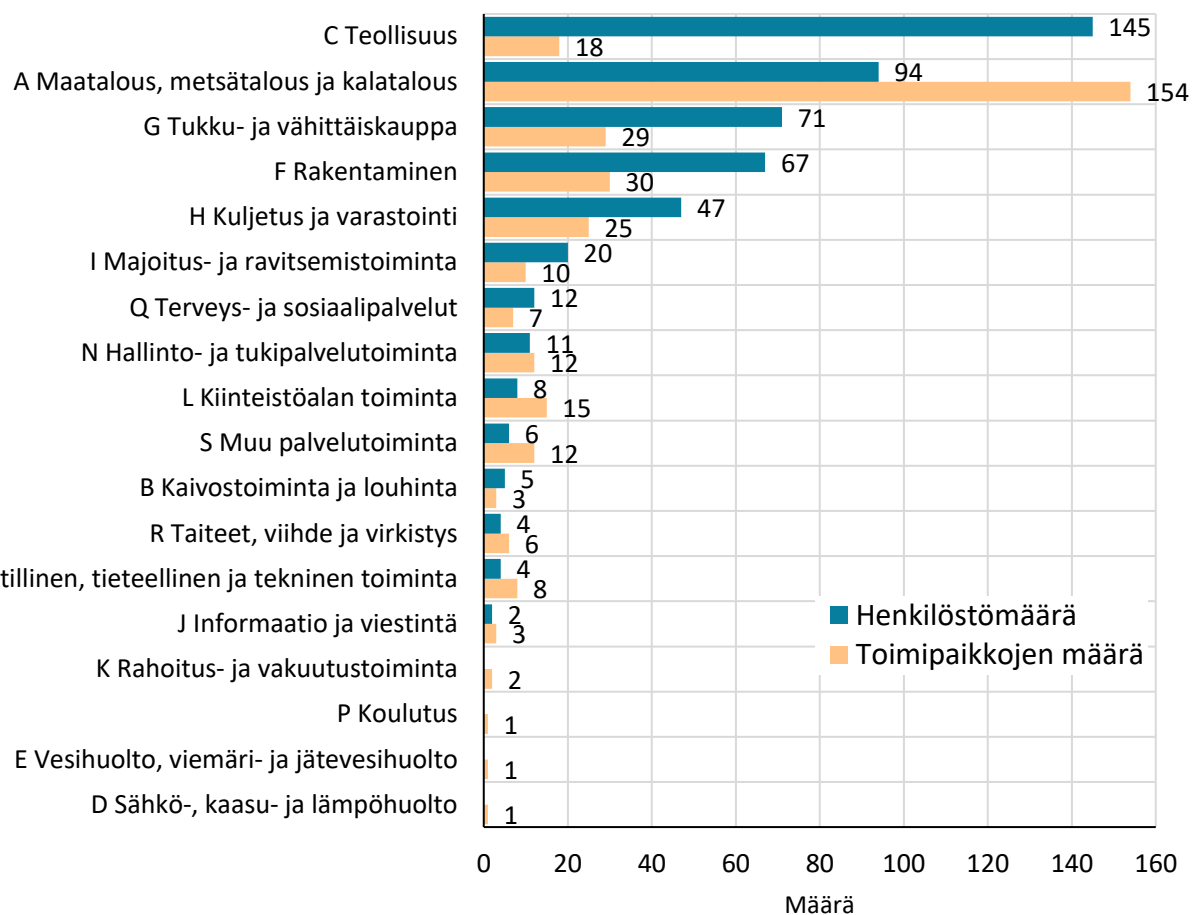

- Heinävedellä työssäkäyvistä 80 % oli heinäveteläisiä ja viidennes oli ulkopaikkakuntalaisia.
- Eniten Heinävedellä käyntiin työssä Varkaudesta, Leppävirralta, Joensuusta ja Liperistä.
- Lukumäärältään eniten ulkopaikkakuntalaisia työskenteli sote-palveluissa (48), teollisuudessa (43) ja koulutuksessa (31).

Yritysten toimipaikat ja henkilöstö 2020

Yritysten toimipaikat ja niiden henkilöstömäärät

- Vuonna 2020 Heinävedellä oli 335 yritystä, joilla oli 337 toimipaikkaa.
- Eniten toimipaikkoja oli metsätaloudessa ja puunkorjuussa (111) sekä kasvinviljelyssä ja kotieläintaloudessa (43), rakentamisessa (30) ja tukku- ja vähittäiskaupassa (29).
- Eniten työllistivät teollisuus, maa- ja metsätalous, tukku- ja vähittäiskauppa, rakentaminen sekä kuljetus- ja varastointi.

Yritystoiminta Pohjois-Karjalassa

Yritystoiminta Pohjois-Karjalassa

Tärkeimmät tekijät yritysten sijoittumispäätösten taustalla

- Yritys sijaitsee yrittäjän syntymäkotikunnassa (52 %)
- Paikkakunnan ympäristötekijät ja luonnonvarat vaikuttivat sijoittumispäätökseen (38 %)
- Yritys sijaitsee yrittäjän kasvukotikunnassa (29 %)

Yrittäjien kommentteja sijoittumispäätöksiin

- "Yrityksen perustamisvaiheessa asialla (yrityksen sijainti) ei ollut merkitystä tai se ei vaikuttanut yrityksen sijoittumispäätökseen. Tällä hetkellä asia on merkityksellinen. Yrityksen näkökulmasta on tärkeää, että se voi tarjota työpaikkoja paikkakunnan väestölle ja maksaa yhteisöveroja kotikuntaansa..."
- "Yrityksen sijaintipaikan valintaan ovat vaikuttaneet juuret sekä se, että yritystoiminnan alkuvaiheessa (sijainnin) merkitys oli keskeinen asiakaskunnan laajentumisen näkökulmasta. Toisaalta entisellä kotipaikkakunnalla oli helppo aloittaa yritystoiminta, koska asioiden hoito oli yksinkertaisempaa tutulla paikkakunnalla..."
- "(Sijainnilla) On merkitystä. Kunnan peruspalvelujen pitää toimia tai yritysten kehittämismahdollisuudet vaikeutuvat. Lupapalvelut ja niiden toimivuus on kriittinen osa-alue. Myös toimiva valokuituyhteys on erittäin tärkeä (...) yritystoiminnalle..."

Yrittäjien näkemyksiä kuntayhteistyöstä

- Yhteistyösuhde oman kotikunnan kanssa koetaan pääsääntöisesti toimivaksi – jotkut yrittäjät ovat kohdanneet lupaprosesseissa jäykkyyksiä
- Yhteistyö on saattanut olla toimivaa (mm. kunnan vastuuhenkilöiden hyvä ja nopea tavoitettavuus), mutta vuorovaikutus kotikunnan kanssa on kuitenkin jäänyt vähäiseksi
- Osa yrittäjistä koki, etteivät he olleet saaneet käyttöönsä riittävän asiantuntevaa neuvontaa oman yrityksensä kehitysvaiheissa
- Osa sotealan yrittäjistä koki, ettei heidän toimialansa yrityksiä kohdella tasavertaisesti teollisten yritysten rinnalla

Strategiset valinnat ja uudistuminen – kyselyn tuloksia

- Vastanneista 60 % toteaa väestön vähenemisen jatkuvan edelleen ja 40 % ei usko vähenemisen enää jatkuvan.
- Voimavarat kunnan elinvoiman kehittämisessä:
 - Matkailupalvelut
 - Monipuoliset yksityiset palvelut
 - Kasvuhakuiset yritykset
- Esteet kuntaorganisaation kehittämisessä ja uudistamisessa:
 - Hanke- ja kokeilutoiminnan vähäisyys
 - Uudistamishakuisen kehittämiss politiikan vähäisyys
 - Yhteiset pitkänaikavälin näkemyksen puute
 - Kuntatalouden pieni liikkumavara

Tulevasta hankkeesta

- ALKUVOIMA on esiselvityshanke, jossa on tuotettu tietoa kunnille
- Väestömuutos on yhteinen nimittäjä Pohjois-Karjalan kunnille, mutta esiselvitys osoitti kuntien erilaisuuden ja erilaistumisen huomioimisen tärkeyden uudistumisessa

ESISELVITYKSEN JÄLKEEN TOTEUTTAVAN KEHITTÄMISHANKEEN TAVOITTEET JA TULOKSET

TAVOITE

- tukea uudistumista osana elinvoimapolitiikkaa
- vahvistaa palvelutuotannon ratkaisuja/prosesseja
- vahvistaa maaseutuyritysten muutoskyvykkyyttä
- vahvistaa kuntien välistä yhteistyötä

TULOKSET

- tuotetaan paikkaperustaisia ratkaisuja uudistumiselle
- resurssien ja toimijoiden roolin tunnistaminen ja kokoaminen
- arvoverkostolähtöisen liiketoimintamallin kehittäminen
- onnistuneiden toimenpiteiden vakiinnuttaminen osaksi elinvoimapolitiikkaa

UNIVERSITY OF
EASTERN FINLAND

Kysymyksiä & kommentteja

[Twitter SPATIA](#)

[UEF//CONNECT Alkuvoima](#)

UEF | SPATiA
ALUE- JA KUNTATUTKIMUSKESKUS

uef.fi

